

Miljø- og Fødevarerministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000-plan 2016-2021

Tisvilde Hegn og Melby Overdrev
Natura 2000-område nr. 135,
Habitatområde H119

Kolofon

Titel:

Natura 2000-plan 2016-2021
Tisvilde Hegn og Melby Overdrev
Natura 2000-område nr. 135
Habitatområde H119

År:

2016

ISBN nr.:

978-87-7091-830-5

Emneord:

Habitatdirektivet, Miljømålsloven,
Natura 2000-plan.

Dato:

April 2016

Udgiver:

Miljø- og Fødevareministeriet, Naturstyrelsen

Forsidefoto:

Klitnaturtyper langs stranden ved Melby
Overdrev. Fotograf: Mogens Holmen

Ansvarlig institution:

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.naturstyrelsen.dk

Resume:

Natura 2000-plan for Tisvilde Hegn og Melby Overdrev (nr. 135). Natura 2000-planen skal sikre naturtilstanden for områdets udpegede arter og naturtyper og bidrage til opnåelse af gunstig bevaringsstatus. Områdets udpegede naturtyper og arter beskrives. Der er foretaget tilstandsvurdering af levesteder og naturtyper, og der fastlægges målsætninger og indsatser for naturtyperne og arterne.

Copyright:

Naturstyrelsen, Miljø- og Fødevareministeriet

Sprog:

Dansk

Må citeres med kildeangivelse

Indhold

1. Natura 2000-planlægning	5
1.1 Natura 2000-planen er bindende for myndighederne.....	6
1.2 Naturtilstand og gunstig bevaringsstatus	7
2. Områdebeskrivelse.....	8
2.1 Områdets udpegningsgrundlag.....	9
2.2 Tilstanden for områdets udpegede natur	9
2.2.1 Terrestriske naturtypers arealfordeling og tilstand.....	10
2.2.2 Sønaturtypers tilstand	11
2.2.3 Arts levesteders tilstand.....	12
3. Målsætninger	13
3.1 Overordnet målsætning for Natura 2000-området	13
3.2 Konkrete målsætninger for naturtyper og arter	14
3.3 Modstridende naturinteresser.....	14
4. Indsatsprogram.....	16

Miljø- og Fødevareminister
Esben Lunde Larsen

En målrettet indsats for dansk natur

De 252 Natura 2000-områder indeholder nogle af Danmarks største og mest værdifulde naturområder. De ligger fordelt i hele landet fra nord til syd og øst til vest og repræsenterer en stor del af den danske biodiversitet. Hvert område har en plan, og nu offentliggøres Natura 2000-planerne for 2016-21.

Natura 2000-planlægningen blev iværksat af VK-regeringen i 2004 med nationale mål for gennemførelse af EU's naturdirektiver og tilskud til de lodsejere, der vil være med.

I planperioden 2016-21 vil der i halvdelen af Natura 2000-områderne være nye og mere grundlæggende indsatser for at sikre noget af Danmarks bedste natur. I de øvrige områder skal den indsats, der allerede er planlagt færdiggøres og vedligeholdes. Der er med de nye planer i særdeleshed fokus på de frivillige plejegræsordninger og en forbedring af tilskudssatserne hertil.

Fokus for indsatsen i perioden 2016-21 er:

- At færdiggøre og konsolidere indsatsen fra den første generation planer.
- At fortsætte arbejdet med at sikre naturpleje på de arealer, hvor det er nødvendigt for at sikre og forbedre naturtilstanden.
- At der i et mindre antal områder startes en indsats for at forbedre naturen gennem sammenkædning af eksisterende og særlig sårbar natur.
- At sikre en indsats mod invasive arter og målrettet forbedre levesteder for bl.a. truede ynglefugle.

Frivillighed er hjørnesteinen i gennemførelse af planerne for at fastholde den positive lodsejertilgang til sikring af naturen. Lodsejere og kommuner har allerede vist, at de gerne vil være med og har i stort omfang gennemført en målrettet naturindsats.

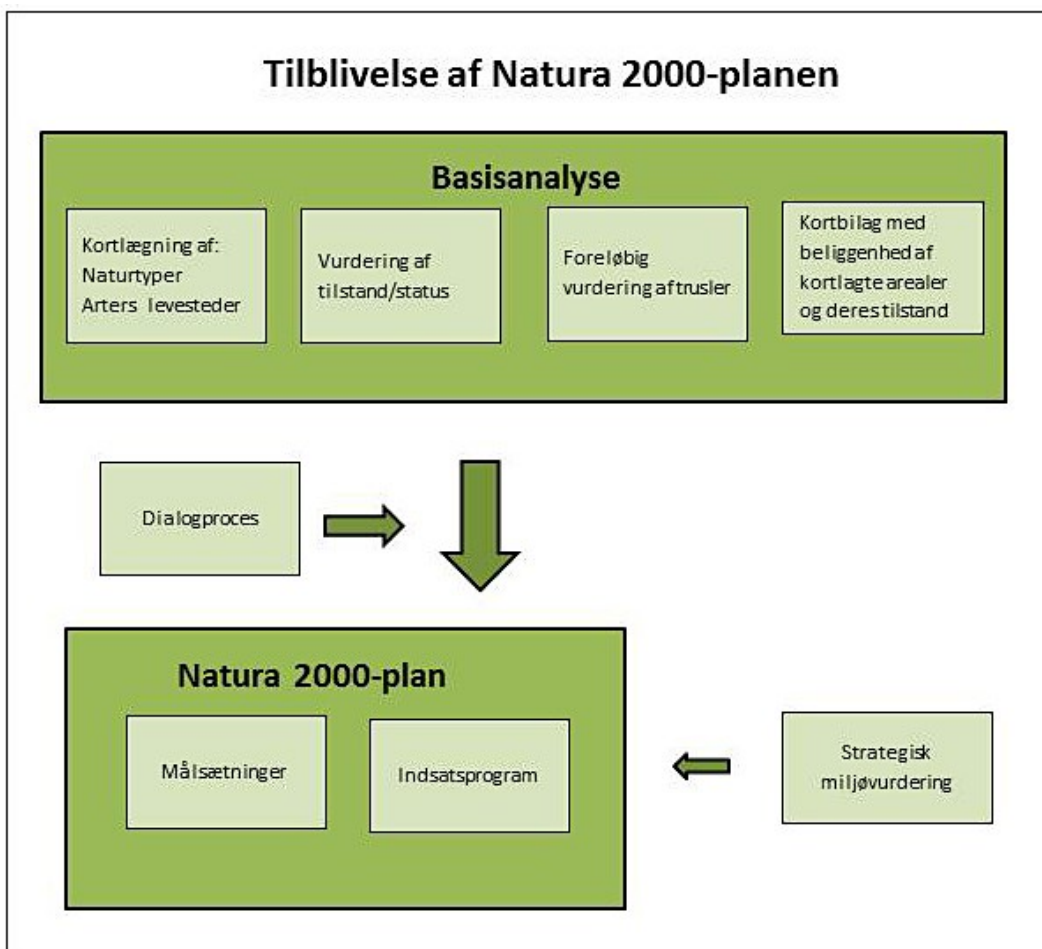
Jeg takker for de mange synspunkter og forslag, som lodsejere, kommuner og foreninger har bidraget med undervejs i den lange planproces. Der er også rejst spørgsmål, som ikke direkte vedrører planlægningen; men som er centrale for den danske gennemførelse af EU-forpligtigelser. Det gælder f.eks. spørgsmål om regulering af husdyrbrug, afgrænsning af Natura 2000-områder og om bestemmelsen af de enkelte naturtyper. Spørgsmål som Miljø- og Fødevareministeriet belyser og håndterer i anden sammenhæng.

Jeg ser frem til, at alle parter fortsat gør en indsats for at sikre vores natur og bidrager til den fortsatte diskussion af mål og midler i naturforvaltningen.

1. Natura 2000-planlægning

EU's Natura 2000-direktiver (fuglebeskyttelsesdirektivet- og habitatdirektivet) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for en række naturtyper og arter, som på europæisk plan er sjældne, truede eller karakteristiske. Det sker ved at imødegå væsentlige negative påvirkninger og ved at opnå og sikre en god eller gunstig naturtilstand bl.a. gennem hensigtsmæssig forvaltning af de udpegede Natura 2000-områder. Med en målrettet forvaltningsindsats i områderne bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og dens biologiske mangfoldighed.

Med henblik på at fastsætte de langsigtede mål og prioritere den nødvendige indsats udarbejder Naturstyrelsen efter bestemmelserne i miljømålsloven og skovloven en Natura 2000-plan, der dækker hvert af de 252 udpegede beskyttelsesområder. Natura 2000-planen revideres hvert 6. år, dog gælder planlægningen for de skovbevoksede, fredskovpligtige arealer (skovloven) for 12 år. De langsigtede mål gælder for flere planperioder, mens retningslinjerne for indsats revideres i hver planperiode.

Processen i tilblivelsen af en Natura 2000-plan.

Den foreliggende plan afløser i 2016 den gældende Natura 2000-plan 2010-15 efter miljømålsloven, idet indsatsprogrammet for planperioden 2010-15 forudsættes gennemført indenfor den gældende planperiode (jvf. denne plans indsatsprogram, afsnit 4), mens de dele af planerne, som er udarbejdet efter skovloven gælder fra 2010-21. Denne plan er således 2. generation af Natura 2000-plan for arealer, der ikke er omfattet af skovloven.

På grundlag af erfaringerne med de første Natura 2000-planer reviderede folkettinget i 2013 miljømålsloven med henblik på at sikre en bedre dialog og inddragelse i Natura 2000-planlægningen og i gennemførelsen af planerne. Desuden er der indgået aftale mellem regeringen og Kommunernes Landsforening om, at 2. plangeneration i højere grad skal tage afsæt i mål- og rammestyrt af kommunernes gennemførelse af planerne. I denne plan kommer det til udtryk i rammerne for planperiodens indsats.

Natura 2000-planen gælder for de arter og naturtyper, der har begrundet udpegningen af det enkelte beskyttelsesområde; men bidrager også til at sikre andre arter og naturtyper, som forekommer i områderne. Natura 2000-planen har fokus på arealrelaterede indsats og rummer ikke indsatskrav vedrørende vandkvalitet, som sikres gennem vandplanlægningen, ligesom der heller ikke stilles konkrete krav til reduktion af kvælstofdeposition, som ligeledes reguleres ad anden vej, ikke mindst gennem husdyrgodkendelsesloven.

1.1 Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende, således at alle myndigheder i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt skal lægge Natura 2000-planen til grund. Denne plan vedtages i 2016 og erstatter Natura 2000-plan 2010-15, hvorefter kommunerne udarbejder bindende handleplaner med fokus på opgavefordelingen mellem myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen af indsatsen. Offentlige lodsejere er bundet af planens langsigtede målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På områder som f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, hvor staten er myndighed, følges op med nationale strategier.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., evt. på grundlag af konsekvensvurderinger. I det omfang, indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for lokalitetens forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan være andre hensyn efter lovgivningen, der spiller ind. Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, heller ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering. Desuden er der ikke i planen taget stilling til forvaltningsindsatsens lokalisering eller valgte forvaltningsmetoder.

Der er i Natura 2000-planen taget stilling til afvejning mellem modsatrettede naturinteresser i de tilfælde, hvor sådanne allerede på nuværende tidspunkt i planlægningen kan forudses, og hvor en sådan afvejning er forbundet med eller nødvendig for forvaltningen af området. Eventuelle konkrete konsekvenser af denne afvejning vil blive afklaret i forbindelse med gennemførelsen af planen og valg af virkemidler.

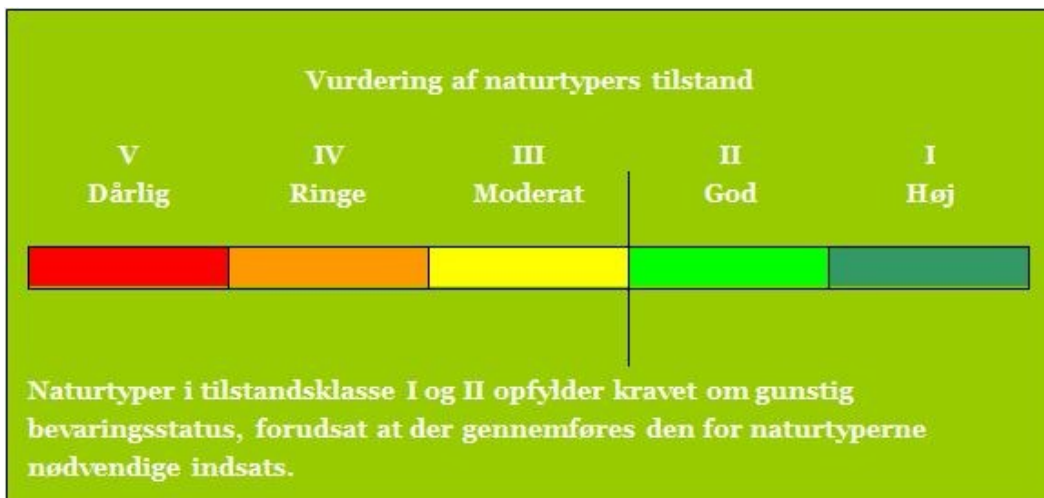
Natura 2000-planens målsætninger er bindende og skal anvendes ved konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 (med senere ændringer) om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter og tilsvarende regler om konsekvensvurdering i andre ministeriers lovgivning.

Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner sammen med målsætningerne for naturen i området grundlag for handleplan, samt eventuel anden prioritering af forvaltningsindsats i området. Retningslinjer for skovbevoksede, fredskovpligtige arealer, der er gældende til og med 2021, er indskrevet i Natura 2000-plan 2009-15 for området.

1.2 Naturtilstand og gunstig bevaringsstatus

Danmark har en forpligtelse til at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der begrundet udpegningen af de enkelte Natura 2000-områder. Bevaringsstatus er en vurdering af, hvordan naturtypens eller artens tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen, de negative påvirkninger eller forvaltningen i forhold til i dag, og der er således tale om en slags prognose for naturtypernes og arternes udviklingsretning.

Til brug for Natura 2000-planlægningen er der for en række naturtyper og nogle arter udviklet et naturtilstandssystem, der på baggrund af artsammensætning og umiddelbart synlige, forvaltningsbare strukturparametre som f.eks. tilgroning, udtørring og forstyrrelser angiver den aktuelle tilstand for naturtypen eller artens levested, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 815 af 27. juni 2007 med senere revisioner om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder. Tilstanden opgøres på en skala fra I-V, hvor naturtyper eller levesteder i tilstandsklasse I og II med en vedvarende nødvendig drift har gunstig bevaringsstatus, mens der for naturtyper eller arters levesteder i tilstandsklasse III-V typisk skal gennemføres en større indledende forvaltningsindsats, før en vedvarende drift vil være tilstrækkeligt til at sikre arealet på sigt.

Tilstandsklasser for naturtyper

De enkelte parametre i tilstandssystemet gennemgås i basisanalyserne, og det kan heraf ses, hvilke tiltag der kan iværksættes for at sikre eller genoprette naturtyperne eller arternes levesteder.

2. Områdebeskrivelse

Natura 2000-området består af et habitatområde. Mål og indsats for udpegningsgrundlaget for habitatområdet gælder kun for arealer inden for den pågældende udpegning.

Dette Natura 2000-område er specielt udpeget på grundlag af en væsentlig tilstedeværelse af følgende naturtyper og/eller arters levesteder: hvid klit (2120), grå/grøn klit (2130), klithede (2140), klitlavning (2190), skovklit (2180), søbred med småurter (3130), bøg på mor (9110) og stilkege-krat (9190) samt stor kærguldsmed og stor vandsalamander. Natura 2000-planens målsætninger og indsatsprogram er væsentlige elementer i beskyttelsen af disse og af en generel sikring og forbedring af områdets naturværdier.

Klithede på Melby Overdrev. Fotograf: Mogens Holmen.

Natura 2000-området har et areal på 2.045 ha. Langt det meste af området er statsejet, i alt ca. 1.972 ha. Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H119 og afgrænses som i basisanalysen. På [Naturstyrelsens hjemmeside](#) samt i figuren nedenfor er der angivet hvilke naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for dette område.

Natura 2000-området omfatter Tisvilde Hegn, Tibirke Bakker, Asserbo Plantage, Liseleje Plantage og Melby Overdrev. Området ligger direkte ud til Kattegat med en kyststrækning på 8 km mellem Liseleje og Tisvildeleje.

Store dele af området er dækket af flyvesand og tilplantet med plantager til dæmpning af sandfygningen. Skovfyr er et dominerende træ i plantagerne. Hvor bunden er fugtig og sandlaget tyndt, har birk, eg og bøg dog kunnet trives.

Tibirke Bakker og Melby Overdrev er to store lysåbne arealer på klitter af varierende alder. Melby Overdrev, der er et ca. 130 ha stort klitområde ovenpå tidligere havbund, blev gennem en lang årrække benyttet af forsvaret til skydeøvelser.

Natura 2000-området er udpeget for at beskytte en række arter og naturtyper. Af arter drejer det sig om Stor Kærguldsmed og Stor Vandsalamander. Af naturtyper drejer det sig primært om en række typer af kystklitter og skov. Endvidere forekommer blandt andet naturtypen kildevæld samt forskellige sønaturtyper.

Området er meget benyttet rekreativt.

I området findes flere større og mindre fredede arealer, der tilsammen omfatter ca. 214 ha. Indenfor Natura 2000-området udgøres de væsentligste fredninger af Melby Overdrev i den vestlige del og Tibirke Bakker i den østlige. Mod øst findes desuden nogle fredninger, der enten er forholdsvis små eller kun strækker sig lidt ind i området. Tibirke Bakker er foruden at være fredet også et lokalplanlagt sommerhusområde med spredte sommerhuse. Natura 2000-området udgør en del af den foreslåede nationalpark Kongernes Nordsjælland.

Natura 2000-området ligger i Gribskov og Halsnæs Kommuner og indenfor vandplanområdet vandområdedistrikt Sjælland (hovedvandopland Øresund og hovedvandopland Roskilde Fjord og Isefjord).

De væsentligste naturforvaltningsmæssige opgaver i området knytter sig til fortsat sikring af drift på de sammenhængende, lysåbne naturarealer, til pleje i øvrigt af de lysåbne naturtyper således, at de ikke gror til, samt til at forhindre en fortsat spredning af invasive arter.

En mere detaljeret områdebeskrivelse findes i basisanalysen.

2.1 Områdets udpegningsgrundlag

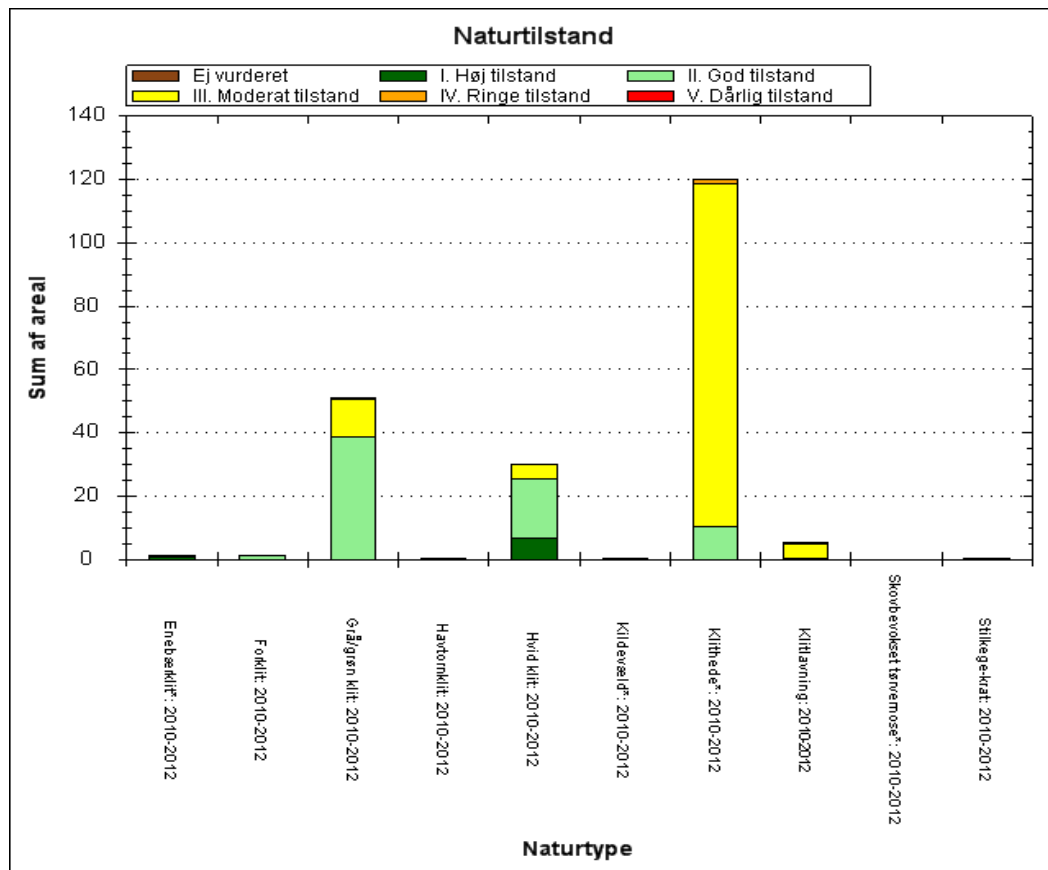
Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 119		
Naturtyper:	Forklit (2110)	Hvid klit (2120)
	Grå/grøn klit (2130)	Klithede* (2140)
	Havtornklit (2160)	Skovklit (2180)
	Klitlavning (2190)	Enebærklit* (2250)
	Søbred med smårter (3130)	Kransnålalge-sø (3140)
	Næringsrig sø (3150)	Brunvandet sø (3160)
	Kildevæld* (7220)	Bøg på mor (9110)
	Bøg på muld (9130)	Ege-blandskov (9160)
	Stilkege-krat (9190)	Skovbevokset tørvemose* (91D0)
	Elle- og askeskov* (91E0)	
Arter:	Stor kærguldsmed (1042)	Stor vandsalamander (1166)

Naturtyper og arter, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver at der er tale om en prioriteret naturtype. Udpegningsgrundlag for habitatområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

2.2 Tilstanden for områdets udpegede natur

Neden for er vist den vurderede tilstand for de af områdets naturtyper og levesteder for arter, hvor der er udviklet et tilstandsvurderingssystem. Se basisanalysen for beskrivelse af metoder og en mere detaljeret omtale af naturens tilstand i området.

2.2.1 Terrestriske naturtypers arealfordeling og tilstand

De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2010-12.

Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret december 2014. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2016-21, der er sendt i høring 19. december 2014 til 10. april 2015. Det er muligt at downloade alle data, der vises i [MiljøGIS](#)en, således at man kan arbejde med dem i egne IT-systemer.

Det fremgår af figuren, at de kortlagte arealer af naturtypen *forklit* (2110) overalt er i god naturtilstand. Det samme gælder de små arealer af *havtornklit* (2160).

Størstedelen af det samlede areal af *hvid klit* (2120) er i god eller høj naturtilstand. En mindre del af arealet er dog moderat i naturtilstand, hvilket især skyldes et moderat strukturindeks her. Naturtypen er især påvirket af invasive arter og desuden af en vis tilgroning med middelhøje urter.

Det ses desuden, at selvom en del af arealet af *grå/grøn klit* (2130) er i moderat naturtilstand, så er det meste i en god naturtilstand. Desuden er strukturindeks vurderet som godt eller højt på langt det meste af naturtypens samlede areal. På en ret stor andel af arealerne af grå/grøn klit ses dog en kraftig tilgroning med middelhøje urter og på mindre dele af en ret kraftig tilgroning med træer og buske. Desuden er naturtypen stedvis ret påvirket af invasive arter ligesom naturtypen *havtorn-klit* (2160).

Langt hovedparten af det store samlede areal af *klithede* (2140) er vurderet som værende i moderat naturtilstand. Tilsvarende gælder for det dog væsentligt mindre areal af *klitlavning* (2190). Det er især et lavt artsindeks, der har medført, at så stor en del af arealet af klithede er vurderet til moderat naturtilstand. Strukturindeks, som bl.a. afspejler områdets drift, er helt overvejende højt.

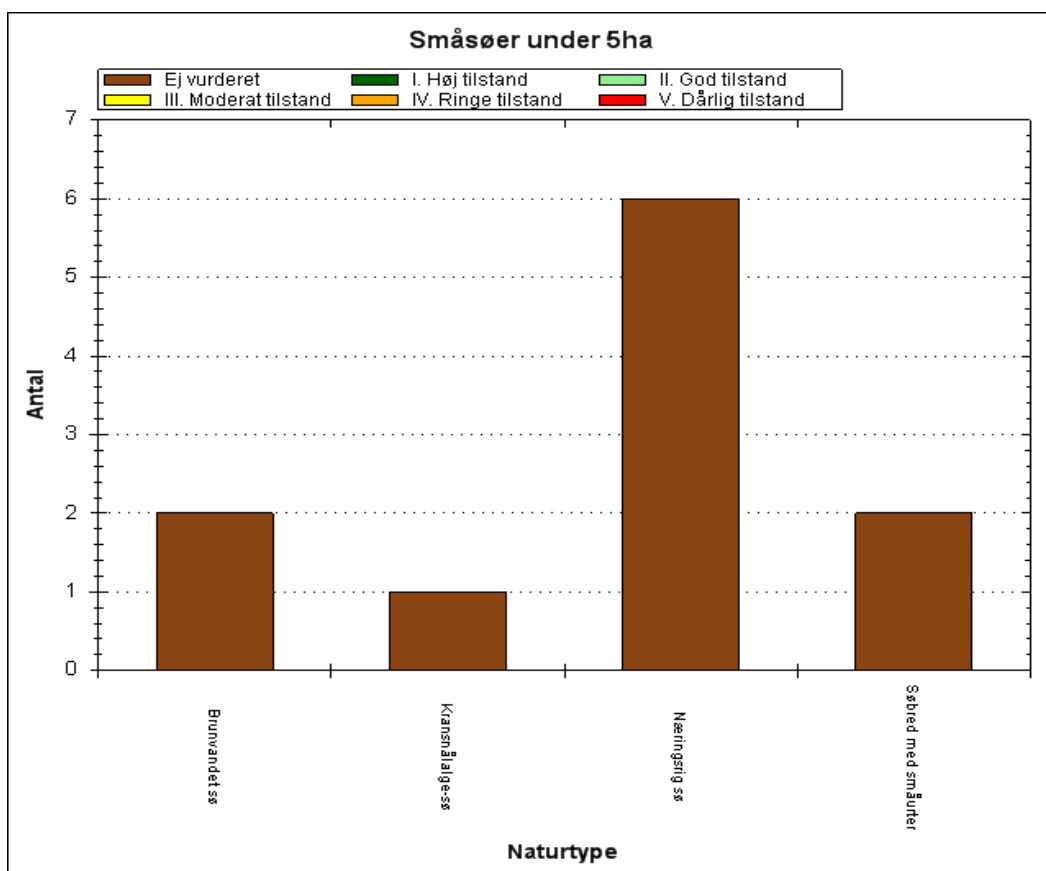
På en ret stor andel af arealerne af klitlavning ses en ret kraftig tilgroning med middelhøje urter foruden en påvirkning som følge af afvanding.

Det meste af det samlede areal *enebærklit* (2250) er i høj naturtilstand. En mindre del er dog i moderat naturtilstand som følge af, at artsindeks her også er moderat. Naturtypens strukturindeks er godt eller højt overalt.

Naturtilstanden af arealerne af *kildevæld* (7220) er overalt moderat, hvilket skyldes et moderat eller ringe artsindeks, selvom naturtypens strukturindeks generelt er godt i området. Væsentlige dele af arealet af kildevæld er dog ret kraftigt bevokset med træer og buske, der på sigt vil kunne bortskygge den lyskrævende vegetation af urter og mosser. Invasive arter forekommer også, men i ret beskedent omfang.

Alle de kortlagte arealer af *ege-blandskov* (9160) og *skovbevokset tørvemose* (91D0) er i god skovtilstand.

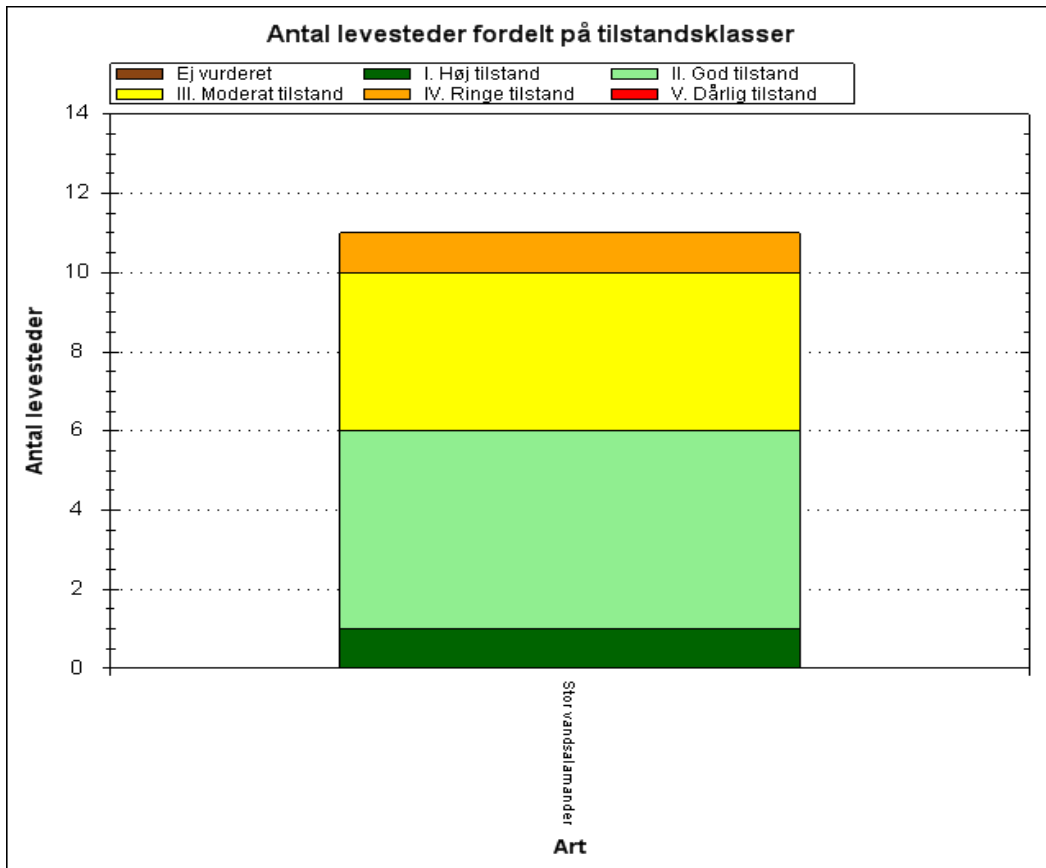
2.2.2 Sønaturtypers tilstand

Antal og tilstand af de kortlagte små søer i området.

Der er i området kortlagt i alt 11 små søer under 5 ha, der udgøres af de egentlige sø-naturtyper på områdets udpegningsgrundlag. Naturtilstanden af små søernes sø-naturtype er ikke vurderet. Det skyldes, at det er små søer, hvor naturtypen er registreret i forbindelse med levestedskortlægning for vandhulsarter. Der er derfor ikke indsamlet de samme strukturparametre om tilstanden som ved den egentlige naturtype-kortlægning af små søer. To af levestederne blev kortlagt som vandfyldt *klitlavning* (2190), der ikke er medregnet blandt de egentlige sønaturtyper her.

2.2.3 Arts levesteders tilstand

Tilstandsvurdering af områdets kortlagte levesteder.

Som det ses af figuren, har 6 af de 11 kortlagte, mulige levesteder for stor vandsalamander en god eller høj tilstand som levesteder for arten, mens 4 er i moderat og 1 i ringe tilstand. Stedernes strukturindeks er på 7 af stederne vurderet som godt eller højt, men på 4 som moderat. Vurderet ud fra de plantearter, der registreret ved kortlægningen, har 4 af stederne et godt eller højt artsindeks som levesteder for stor vandsalamander, mens 7 har moderat eller lavere artsindeks.

De enkelte levesteders tilstand kan ses præsenteret på kort via Naturstyrelsens [MiljøGis](#).

3. Målsætninger

Den **overordnede målsætning** for området angiver det overordnede sigte for, hvordan området skal udvikle sig for såvel at sikre det konkrete områdes integritet som for at bidrage til opnåelse af gunstig bevaringsstatus for naturtyper og arter. Der er i den overordnede målsætning taget højde for områdets naturmæssige potentiale, og for om det rummer forekomster, der er af stor vigtighed nationalt og/eller biogeografisk. En betydning, der er vurderet ud fra:

- Stort areal, levested eller bestand
- Få nationale/biogeografiske forekomster
- Truede naturtyper/arter
- Særligt danske ansvarsnaturtyper/arter.

De **konkrete målsætninger** fastlægger de langsigtede mål for udvikling i areal og tilstand for de enkelte naturtyper og arters levesteder. De konkrete mål tager udgangspunkt i den tilstand, som er vurderet for naturtyper og arters levesteder efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er udviklet et sådant system skal gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes på baggrund af den bedste faglige viden.

Målsætningerne rækker udover den enkelte planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold, og afspejler desuden en afvejning af eventuelt modstridende naturinteresser.

Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.

Målsætningen for området er således grundlaget for vurderingen af planer og projekter, som skal foretages i henhold til de regler, der gennemfører habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, bl.a. efter habitatbekendtgørelsen og naturbeskyttelseslovens § 19 b og skovlovens § 17, der skal sikre, at udpegningsgrundlaget i området ikke skades, herunder især at arealet af naturtyper og levesteder for arter er stabilt eller i udbredelse, at naturtypernes strukturer og funktioner fortsat er til stede, og at bestande af arterne viser, at arten på lang sigt vil kunne opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder.

3.1 Overordnet målsætning for Natura 2000-området

Baggrund for den overordnede målsætning:

I Natura 2000-området er der særligt fokus på levesteder for stor kærguldsmed, idet disse vil være meget vigtige at bevare, fordi arten er truet, dvs. at dens biogeografiske status i Danmark er i fare for at blive alvorligt forringet. Desuden har de lysåbne naturtyper hvid klit (2120), grå/grøn klit (2130) og klithede (2140) samt skovnaturtyperne skovklit (2180), bøg på mor (9110), stilkeke-krat (9190) og skovbevokset tørvemose (91D0) betydning, fordi de er de arealmæssigt største naturtyper i området. Arealet af skovnaturtypen skovklit (2180) udgør 22% af de kortlagte forekomster af naturtypen indenfor habitatområderne i den danske del af den kontinentale biogeografiske zone,

hvorfor naturtypen også af den grund har fokus i området. Da skovklit (2180) imidlertid ikke er en prioriteret naturtype, prioriteres det dog højere i området at genoprette tidligere arealer af grå/grøn klit (2130), klithede (2140) og klitlavning (2190), selvom det kan medføre en tilsvarende reduktion af arealet af skovklit (2180) på områdeniveau (se afsnittet om modstridende interesser).

Det overordnede mål for området er:

- Områdets naturtyper indgår i vidt omfang i et stort sammenhængende naturområde præget af især store arealer af klit- og skovnaturtyper. Arealet af skovklit er af nationalt betydelig størrelse. Der vil være sikret en naturlig dynamik mellem det tilgrænsende hav og den kystnære terrestriske natur i området.
- Arealet af de enkelte naturtyper og de enkelte arters levesteder sikres som minimum opretholdt, idet skovklit dog kan reduceres i mindre grad, hvis det bidrager til at genoprette lysåbne klittyper.
- Områdets sønaturtyper sikres en gunstig bevaringstilstand og at rumme egnede ynglesteder for stor vandsalamander og den truede stor kærguldsmed, hvilket forudsætter en god vandkvalitet. Arealet af egnede ynglesteder for dem sikres desuden øget.
- Alle terrestriske naturtyper sikres god-høj naturtilstand i det omfang, de naturgivne forhold gør det muligt. Arealet af lysåbne klittyper sikres øget. Det prioriteres desuden, at kildevæld er lysåbne, med mindre en beskyttet tilstand skyldes en ældre bevoksning af træer.
- Områdets økologiske integritet vil være sikret i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.

3.2 Konkrete målsætninger for naturtyper og arter

Naturtyper og arter skal på sigt opnå en gunstig bevaringsstatus.

- For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II er målsætningen, at udviklingen i deres areal og tilstand er stabil eller i fremgang.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres natur/skovtilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af naturtyperne stabiliseres eller øges.
- For arter uden tilstandsvurderingssystem og for deres levesteder er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.

3.3 Modstridende naturinteresser

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype kan indebære en nedprioritering af en anden naturtype eller art, og det er nødvendigt at foretage et valg.

Det prioriteres, at kildevæld (7220) er lysåbne, med mindre en beskyttet tilstand skyldes en ældre bevoksning af træer.

På arealer af de prioriterede lysåbne naturtyper grå/grøn klit (2130) og klithede (2140) og af den lysåbne naturtype klitlavning (2190), der har et forholdsvis beskedent areal i området, vil der ofte komme en opvækst af træer, der i løbet af ret få år kan danne unge bevoksninger af skovklit (2180), hvis opvæksten ikke fjernes ved hjælp af drift og pleje af arealerne. Denne udvikling har gennem de seneste år fundet sted på ret betydelige arealer i området, herunder som følge af udskudt naturpleje af de lysåbne naturtyper på nogle af områdets fredede arealer. Da skovklit (2180) ikke er en prioriteret naturtype, prioriteres det højt i området at genoprette tidligere arealer af grå/ grøn klit (2130), klithede (2140) og klitlavning (2190), selvom det kan medføre en tilsvarende reduktion af arealet af skovklit (2180).

Rydning af skovklit (2180) og stilkegekrat (9190) med henblik på genskabelse af de lysåbne naturtyper som grå/grøn klit (2130), klithede (2140), klitlavning (2190) og enebærklit (2250) kan ske efter nærmere vurdering og under forudsætning af, at det samlede areal af skovnaturtypen opretholdes på nationalt biogeografisk niveau.

Hvor det er nødvendigt, at udvidelsen af de lysåbne naturtyper sker på bekostning af arealer med skovnaturtyperne skovklit (2180) og stilkegekrat (9190), bør rydninger af disse naturtyper foregå på de arealer der senest er tilgroede, således at de ældste områder af naturtyperne bibeholdes.

4. Indsatsprogram

Opfyldelsen af habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivernes krav om gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som direktiverne omfatter, er en opgave, som strækker sig over flere planperioder. Det er derfor nødvendigt at prioritere indsatsen i den enkelte planperiode, således at det sikres, at Danmark efterlever de EU-retlige forpligtelser, og der kan etableres en sammenhæng mellem indsats og tilgængelige virkemidler.

Den nationale prioritering af indsatsen i 2. planperiode sigter på, at den planlagte og igangsatte indsats i 1. planperiode fastholdes og afsluttes, og der tages hånd om særligt truede naturtyper og arter, samt at der påbegyndes en strategisk indsats for langsigtet at sikre den nødvendige pleje af de lysåbne naturarealer.

Indsatsen fra de gældende planer 2010-15 videreføres. Hvis den forudsatte indsats for planperioden 2010-15 ikke er gennemført, når de kommunale handleplaner for 2. planperiode træder i kraft, forudsættes det, at den allerede igangsatte indsats færdiggøres i 2. planperiode, med mindre den udestående indsats vil være i strid med nærværende plan.

Nedenstående retningslinjer for indsatsen er opbygget efter mål- og rammestyringsprincippet, således at den statslige plan fastlægger de krav til indsatsen i planperioden, der er nødvendige for at sikre nationalt besluttede prioriteringer.

Indsats til bedring af vandkvaliteten i overflade- og grundvand gennemføres som led i vandplanlægningen, ligesom reduktion af kvælstofdeposition sker gennem husdyrgodkendelsesloven og generelle tiltag til at mindske luftforureningen, og er således ikke en del af Natura 2000-planens indsatsprogram.

Retningslinjerne er opdelt i generelle retningslinjer, der gælder for alle områder og specifikke retningslinjer for det enkelte Natura 2000-område. Til gennemførelse af planerne stiller staten en række virkemidler til rådighed, ligesom det forudsættes, at kommunerne i mindre omfang bidrager økonomisk.

Områdets fredskovpligtige skovnaturtyper er omfattet af retningslinjer i Natura 2000-planen 2010-15 og videreføres i denne plan.

Generelle retningslinjer

1. Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.
2. Der arbejdes for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje.
3. Der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets arter.
4. Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper.
5. Hydrologiprojekter finansieret via landdistriktsprogrammet, igangsatte Life-projekter og udvidelse/sikring af levesteder fra Natura 2000-planen 2010-15 afsluttes.

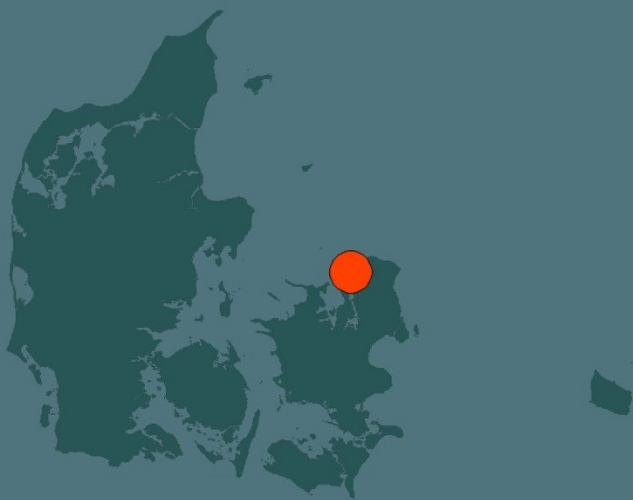

6. For skovnaturtyper skal sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtelsen.
7. Indsatser gennemført i 1. planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.

Område specifikke retningslinjer

1. Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtyperne hvid klit (2120), grå/grøn klit (2130) og havtornklit (2160) med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.
2. Kommunen og offentlige lodsejere skal være særlig opmærksomme på arten stor kærguldsmed, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

Det er en fælles opgave for kommuner og offentlige lodsejere at aftale nærmere på hvilke arealer og i hvilke kommuner, den konkrete indsats skal foregå.

Miljø- og Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Haraldsgade 53
DK 2100 København Ø
Tlf.: (+45) 72 54 30 00
www.nst.dk